

De muzen als proceskracht

Laten de muzen zich gebruiken als interventie? Op deze manier gezegd is het te technisch, te doelgericht. Echter, de muzen kunnen ons ook bewegen tot het overwogen spel... En dat spel laat zich inbrengen als proceskracht, als overwogen stap om verdere beweging te realiseren. Wilke van Beest laat zien hoe zij dit doet door het spelen, maken en vertellen een plaats te geven in haar onderzoek naar goede zorg. Zo is zij, geïnspireerd door de werkplaats muzisch onderzoek, interviews gaan afnemen door de geïnterviewden hun verhaal te laten neerzetten met LEGO-poppetjes. Iets soortgelijks doet Marco Oude Moleman, maar dan in een onderwijscontext. Hij beschrijft hoe hij studenten helpt om 'lessen te bouwen' met LEGO en Playmobil, niet door het eerst te weten en dan te bouwen, maar andersom, door te beginnen bij het materiaal en al bouwend en knutselend te ontdekken hoe het moet worden. Zo creëren de muzen letterlijk speelruimte.

De muzen zijn creatief. Andersom blijkt het ook te kunnen. Caroline Dokter schrijft een hoofdstuk in de vorm van brieven. Hoe kan je begrijpen wat je doet als je een bewegingsles geeft? Dat is zoeken naar woorden. Het blijkt dat die woorden beter op hun plek vallen als je ze adresseert, als je ze richt tot iemand. Zo ontstaat de brief als interventie voor reflectie, op weg naar een beter begrip, of beter gezegd, op weg naar het toelaten van de verwarring.

Een ander instrument, zo noemen de auteurs het zelf, om kennis te ontlokken, wordt beschreven door Carolien Oostveen en Rick Steggerda. Zij werken met het 'Scenario van het Gewone' om professionals hun praktijkkennis te ontlokken. Hoe kan je zeggen wat je met je vingertoppen weet? Wel door het te spelen in vijf scènes, zo laten zij zien. Blijkbaar laten de muzen zich niet alleen inzetten (bereidwillig als ze zijn) om in de zelfreflectie tot inzicht te komen, maar zijn ze ook genegen om te helpen de kennis beter te verwoorden aan anderen.

Muzen als proceskracht

Muzen als bron van kennis

Muzen als bron van kennis

Ook Bas van den Berg gebruikt spel om het luisteren en het verstaan te bevorderen. Nu echter om oude teksten, bronverhalen, zoals hij ze noemt, weer opnieuw tot klinken te brengen en met een nieuwe ontvankelijkheid te verstaan. Hij brengt daarbij het begrip 'tussenruimte' in: de ruimte tussen mij en de tekst. Die blijkt speelruimte en daarmee transitieruimte te zijn. Door mijn verstaan van de brontekst te spelen, gebeurt er iets met de tekst, gebeurt er ook iets met mij. We veranderen allebei een beetje... De bron blijkt weer te stromen, misschien kan je zelfs spreken over stromen van 'levend water'.

Over stromen gesproken... soms stagneert de 'flow'. Dat kan bijvoorbeeld gebeuren in de samenwerking van medewerkers in een zorgcentrum. Martijn Simons laat zien dat de muzen proceskracht hebben en dat je ook in je werk spelen kan. Zelfs in de langdurige zorg met zijn sterk gereguleerde context. Het halen van twee sneetjes krentenbrood bij de keuken van de instelling kan een opvoering worden, waarop je kunt oefenen. Dan blijkt ook de humor mee te komen... en wordt het werk weer samenspel... Wat stroef liep, stroomt weer.

Het lied van de muzen heeft ook altijd weer een contrapunt... Hun proceskracht helpt de stroom op gang, maar ook de beweging andersom blijkt van kracht te zijn. Daar waar de stroom van woorden niet te stoppen lijkt en de dadendrang niet te stuiten is, daar herinneren ons de muzen aan de stilte. Bart van Rosmalen, geïnspireerd door het tragische verhaal van Orpheus, nodigt uit tot het verdragen van het ongemak van de stilte... Want, zo beluisterden we al eerder in deze bundel, 'Daar worden dingen gehoord, die nimmer het oor vernam'.

Het stil worden en woorden krijgen, dat blijkt een heen en weer beweging te zijn. We krijgen een gedetailleerd inzicht in het ontwerpen van een spelvorm die bedoeld is om bij te dragen aan de zelfreflectie van professionals. 'Er was eens...' zo heeft Rick Steggerda zijn vertelvorm genoemd. In eerste instantie betrok hij die op zichzelf, en het hielp hem om in beweging te komen en richting te vinden. In tweede instantie bleek het scenario 'Er was eens...' ook voor andere professionals die werking te hebben.

De Werkplaats Muzisch Onderzoek, van waaruit veel van de bijdragen aan deze bundel zijn ontstaan, blijkt zelf ook inter-venierende proceskracht te hebben. Het drieluik aan bijdragen dat Sietske Dijkstra levert, is daar een getuige van. Zij volgt als het ware de werking van de bijeenkomsten op haar eigen onderzoeksvraag op de voet. De werkplaats voedt haar, als een rustplaats bij moeder thuis, maar brengt haar ook in beweging. "It rings the bells." Uiteindelijk komt Sietske met een conceptuele verwerking rond het verschil tussen weten en kennen. Daarmee peilt zij de existentiële werking van de muzen in het onderzoeken.